

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle**Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 - PL 30****Viite: maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntopyyntö 27.9.2024**

Koneyrittäjät ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto valtion talousarviosta vuodelle 2025. Keskitymme lausunnossamme pääosin maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalaan ja tarkemmin metsäasioihin. Koneyrittäjät toteaa lausuntonaan hallituksen esityksestä seuraavan.

Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan metsätalouden toimintaedellytykset pyritään säilyttämään niin, ettei lisää rajoituksia tule. Ohjelmassa luvataan toteuttaa Kansallista metsästrategiaa 2035 ja vakauttaa toimintaympäristön ennustettavuutta. Metsäalan kilpailukykyisistä ja metsänomistajille kannustavasta toimintaympäristöstä halutaan pitää huolta. Hallitusohjelma lupaa edistää metsien kasvua ja terveyttä parantavia toimenpiteitä sekä vahvistaa oikea-aikaisten ja -suhtaisten harvennushakkuiden tekoa huolehtimalla taimikonhoito- ja ensiharvennusrästeistä.

Energiaa koskien hallitusohjelmassa korostetaan huoltovarmuutta ja luvataan varmistaa vahvat puun ja turpeen toimitusketjut. Puun käytön suhteen todetaan mm., että energiaa tuotetaan jäte- jäännös ja sivutuotteista. Puun osalta se tarkoittaa purua, kuorta ja metsähaketta. Tähän kategoriaan on luettava myös suurin energiapuun lähde eli nuoren metsän hoitokohteilta kerättävä puu.

Budjetti ei tue hallitusohjelman toteuttamista

Valtion talousarvion esitykset luonnonvaratalouden ja tarkemmin metsien osalta ovat ristiriitaisia hallitusohjelman tavoitteiden kanssa. Nuorten metsien hoidon lisäämisen ja kotimaisten polttoaineiden - puun ja turpeen – osalta talousarvio ei anna riittäviä eväitä hallitusohjelmakirjausten toteutumiseen.

Talousarvioesityksessä kestävä metsätalouden edistämisen määrärahoja (30.40.44) leikataan. Leikkausten aikaansaamiseksi maa- ja metsätalousministeriö on laatimassa metkälain muutosta, joka poistaisi tuen uuden metsätien tekemiseltä sekä antaisi mahdollisuuden keskeyttää tukihakemusten vastaanotto ja päätösten teko. Metsätien tekemisen tuen lopetus ei juurikaan tuo säästöjä, koska teitä rakennetaan niin vähän tuen avulla. Tukien vastaanoton keskeyttämisen mahdollisuus aiheuttaisi näkemyksemme mukaan vain sekaannusta markkinoihin. Lisäksi hallitus on esittämässä kiristystä nuoren metsän hoidon kriteereihin ja tuen tasoon. Se tulee johtamaan siihen, että sitä työtä tultaisiin tekemään aiempaa vähemmän. On muistettava, että nuoren metsän hoidon ja siitä syntyvän pienpuun keruu tuottaa hyvin nopeassa tahdissa valtion kassaan enemmän rahaa kuin mitä tukiin menee. Ei ole järkevää aiheuttaa tällaiseen toimintaan häiriöitä vain menojen säästöt mielessä pitäen.

Hallitusohjelman tavoitteena on edistää harvennusrästien pienentämistä. Täten kyseisten työlaajin toteutusmäärien pitäisi kasvaa ja tukijärjestelmän kannustaa siihen.

Hallitus ohjaa energiapuun hankintaa kuitupuuhun

Käytännössä talousarvion leikkaukset nuoren metsän hoidon osalta tarkoittavat sitä, että **energiapuuta hankitaan yhä enemmän samoista harvennuskohteista, joista puunjalostukseenkin hankitaan puuta. Niistä kohteista puuta on helpompi ja halvempi korjata kuin nuoren metsän hoitokohteilta. Täten energiantuotanto kilpailee yhä enemmän samasta kuitupuusta metsäteollisuuden kanssa. Tämä on jo johtanut tilanteeseen, jossa energia- ja kuitupuut ovat historiallisen kalliita.** On huomattava, että hallitus on sitoutunut siihen, että se ei lisää päätöksillään kansalaisten elinkustannuksia eikä heikennä elinkeinoelämän kilpailukykyä. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla korostetaan luonnonvaroihin perustuvien elinkeinojen kilpailukyvyn varmistamisen merkitystä. Se ei nyt näy esityksissä. Leikkaamalla nuoren metsän hoidon tuen tasoa ja sillä tavoin lisäämällä metsäteollisuuden kilpailuhaittaa hallitus on heikentämässä teollisuuden kilpailukykyä. Energiapuun hinnan kova nousu puolestaan lisää kansalaisten lämmityslaskua.

Turpeella pitäisi paikata tuontipuun vajetta

Turpeella on edelleen huoltovarmuutta varmistava rooli kaupunkien ja taajamien lämmityksessä. Uudet energiantuotantomuodot lisääntyvät vauhdilla, mutta silti lämmön tuotanto nojaa kylmimpinä kuukausina suuresti polttamiseen vielä pitkään ja siinä puulla on merkittävin rooli, mutta myös turpeella on roolinsa.

Puun käyttömäärä energiantuotannossa on lisääntynyt ja lähestyy huippuaan. Turvetta korvataan puulla. Mutta ei polttoon perustuvat lämmöntuotantomuodot valtaavat hiljalleen markkinaosuutta etenkin toukokuusta lokakuuhun kattavalla ajanjaksolla, jolloin tehontarve on vähäistä. Kotimaisen puun kysynnän kasvu on ollut kovaa myös Venäjän aloittaman sodan seurauksena. Venäjältä tulevan puuvirran ehtyminen aiheutti ison loven puuvirtaan metsäteollisuudessa ja energiateollisuudessa. Siksi kotimaisen puun saatavuudesta sekä metsien hakkuiden kestävydestä kannetaan huolta. Jotta puun riittävyys, saatavuus ja teollisuuden kilpailukykyiset toimintaedellytykset turvattaisiin, **tarvitsisimme päätöksiä turpeen kilpailukyvyn parantamiseksi. Turve vähentäisi hieman puun kysyntää ja hillitsisi puukustannusten kohoamista. Koneyrittäjien lääke kilpailukyvyn parantamiseksi on turveveron poisto sekä turpeen käytön tukeminen lämmöntuotannossa erityistuki järjestelyllä (SGEI). Näiden eteneminen on kiinni poliittisesta tahdosta.**

Metsäluonnon hoito (30.40.45)

Metsäluonnon hoidon edistämiseen kohdennetaan budjetissa nyt sama määrä kuin vuonna 2024. Metsien monimuotoisuuden edistäminen on yksi metsätalouden tärkeimmistä haasteista tällä hetkellä. Metsien käyttöön kohdistetaan yhä voimakkaampaa painetta. Metsien monimuotoisuutta olisi vahvistettava. Metsäluonnonhoitoon on tärkeää panostaa. Talousmetsien hoidon yhteydessä ja ohessa tapahtuvaa luonnon- ja ympäristöhoitoa olisi pystyttävä lisäämään. Teollisuuden puunkäytön voidaan olettaa talouden elpymisen myötä kasvavan lähivuosina. Puun kasvava käyttö luo taloudellista hyvinvointia Suomeen. Samalla puunhankintamäärien nousu luonnollisesti lisää riskiä monimuotoisuuden heikkenemiselle. Tarvitsemme aktiivisia toimia metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi. Tämä tarkoittaa, että monimuotoisuuden lisäämistöimet on valtavirtaistettava metsien käytön prosesseihin. Tästä työstä valtaosa tapahtuu ilman julkisten varojen käyttöä metsien käytön suosituksia ja metsien sertifiointia kehittämällä. Julkisilla varoilla (ympäristötuki ja metsäluonnon hoitohankkeiden tuki) voidaan tukea edellä mainittua valtavirtaistamista ja luonnonhoidon tuilla on merkittävä tosiasiallinen ja henkinen vaikutus metsäluonnon hoidossa.

Todettakoon jo nyt, että tulevaisuudessa on syytä varautua ennallistamishankkeiden vakaan ja kasvavan rahoituksen turvaamiseen. Ennallistamistyöt tulevat kansallisen toimintaohjelman myötä lisääntymään, kunhan työlle on tiedossa vakaa rahoitus. Pelkästään markkinavetoisesti asia ei tule riittävästi etenemään.

Metsähallitus (30.40.64) – hankintoihin lisää vastuullisuutta ja osallistumiskynnystä

Metsähallituksen yleistettävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi ja toimia tuloksellisesti. Metsähallitukselle on asetettu toimintatavoitteeksi, että se ottaa huomioon liiketoimintaa harjoittaessaan ja ohjatessaan tytäryhtiöitä metsähallituslain mukaiset yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet.

Metsähallituksen osuus kysynnästä puunkorjuumarkkinoilla on noin 10 prosenttia eli se ostaa koneyrittäjien tuottamista puunkorjuupalveluista Suomessa. Se hankkii palvelut julkisten kilpailutusten kautta. Metsähallituksen puunkorjuun ja puunkuljetusten kilpailutuksen ehdot ovat niin lievät, että ne eivät juuri rajoita yritysten osallistumista kilpailutukseen. Tämä tarkoittaa sitä, Metsähallitus tarjoaa kaikille puunkorjuupalveluita myyville yrityksille mahdollisuuden osallistua Metsähallituksen kilpailutuksiin. Kilpailutuksen kriteerit palveluntarjoajien taloudellisten kyvykkyysien osalta ovat edelleen melko matalat. Toisaalta Metsähallitus tarjoaa Suomessa parhaat edellytykset puunkorjuuseen laajan metsäomaisuutensa ja sen hyvän hoidon takia. Matala tarjouskilpailun osallistumiskynnys ja hyvät urakointiolosuhteet johtavat kokemustemme mukaan paikoin epäterveeseen hintakilpailuun. Siksi Metsähallitus saa ostettua puunkorjuupalvelut edullisimmin tässä maassa. Mutta seurauksena on, että osa Metsähallituksen tarjouskilpailuissa voittaneista palveluntuottajista eivät ole kyenneet täyttämään voittamiensa urakoiden velvoitteita.

Metsähallituksen puunkorjuukilpailutuksilla on vaikutusta myös yksityiseen puunkorjuumarkkinaan. Metsähallituksen kilpailutuksista hintatieto kantautuu markkinoille ja täten yksityispuolen markkinoillekin syntyy hintapainetta Metsähallituksen kilpailutusten takia, vaikka urakoinnin toimintaympäristö yksityispuolella on ihan erilainen.

Koneyrittäjien tahtotila on sama kuin valtionkin. Valtio linjaa tulo- ja menoarviokirjassakin, että **”Vastuullinen liiketoiminta on tärkeä osa omistaja-arvon kasvattamista, ja valtio odottaa yhtiöiltä edelläkävijyyttä vastuullisessa liiketoiminnassa. Vastuullisuuden tulee olla osa valtio-omisteisten yhtiöiden strategiaa, liiketoimintamallia ja johdon palkitsemista.”**

Tästä periaatteesta pitäisi olla maininta myös Metsähallitusta koskevassa osiossa (30.40.64) talousarviossa. Koneyrittäjien näkemys on, että valtion organisaation ei pidä olla se, joka tarjoaa heikossa taloudellisessa iskussa oleville yrityksille mahdollisuuden halpaan hintaan voittaa tarjouskilpailuissa eli tarttua viimeiseen oljenkorteen ja samalla vääristää koko puunkorjuumarkkinan tasapainoa. Metsähallituksen edellytetään olevan varsin voimakkaasti voitollinen. Mutta ei ole oikein, jos Metsähallitus turvaa kannattavuuttaan ja valtion kasvavia tuloutusmahdollisuuksia mahdollistamalla huonossa taloustilanteessa olevien yritysten voittaa kilpailutuksia antaen näille jatkoaikaa yritystoiminnalleen ja aiheuttaa siten haittaa koko metsäkonealan markkinaan.

Edellä kerrotun perusteella esitämme, että **Metsähallitukselle tulisi asettaa tiukemmat vaatimukset hoitaa kilpailutukset tervettä yritystoimintaa edistävällä tavalla.** Se tulisi näkyä nykyistä tiukempina taloudellisen suorituskyvyn vaatimuksina tarjoajille hankintoja kilpailutettaessa. Julkisten toimijoiden tulee kantaa erityistä huolta hankintojensa vaikutuksiin markkinoilla eikä edistää/sallia omilla toimillaan epätervettä toimintaa.

Tulo- ja menoarviossa Metsähallituksen keskeisiä palvelutavoitteita kuvattaessa tulisikin ilmaista seuraavaa:

”1. Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Metsähallituksen liiketoiminta on ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä ja tuottaa

tasaisen tuloutuksen omistajalle. **Metsähallitus toimii edelläkävijänä vastuullisten ja tervettä kilpailua edistävien kilpailutusten järjestäjänä.** Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen entistä paremmin luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys. Metsähallituksen liiketoimintojen kannattavuus säilyy hyvällä tasolla. Metsähallitus ottaa huomioon liiketoimintaa harjoittaessaan ja ohjatessaan tytäryhtiöitä metsähallituslain mukaiset yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet. Yhteiskunnallistenvelvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt lisääntyvät. Metsähallitus mahdollistaa osaltaan metsäbiotalouden raaka-ainehuollon. Metsähallitus pyrkii liiketoimintakäytössä olevien kiinteistöjen arvon nostamiseen ottaen huomioon yhteiskunnan kokonaishyöty.

Lihavoitu osa edellisessä kappaleessa on lisäysehdotus budjettitekstiin.

Hallitus pahentaa metsäkonealan kuljettajavajetta

Kotimaisen puun tarve metsä- ja energiateollisuudessa on iso ja kasvussa. Se lisää puunkorjuun ja puunkuljetuksen tarvetta sekä sitä myöten työvoiman kysyntää. Haluamme tässäkin yhteydessä tuoda esille, että hallituksen tekemät päätökset vuorotteluvapaan lopettamisesta, aikuiskoulutustuen lopettamisesta, ammatillisen koulutuksen leikkauksista sekä suunnitellut muutokset ammatillisen koulutuksen perustutkintojen ja ammattitutkintojen rahoituksen perusteiden muuttamiseksi vaikeuttavat ammatinvaihtajien kouluttautumista metsäkonealan töihin. Niin sanotun jatkuvan haun kautta tulevien ammatinvaihtajien merkitys koneenkuljettajien kouluttamisessa metsäkonealalle on jatkuvasti noussut. Kokemus on, että näin alalle saadaan hyvin motivoitunutta työvoimaa suhteellisesti kustannustehokkaimmin. Rahoitukseen tehtyjen heikennysten takia tämä väylä kouluttaa uusia työntekijöitä alalle joutuu vaikeuksiin. Tämä tarkoittaa työvoimaongelman pahenemista metsäalan pk-yrityksissä.

Muuta – energiaturpeen käyttönäkymien vakauttamiselle on tarve

Metsien hakkuisiin ja puumarkkinoihin vaikuttaa se, että energiapuulla on kasvava kysyntä johtuen tuontipuun määrän merkittävästä vähenemisestä ja tuonnin vaikeuksista sekä turpeen käytön vähenemisestä. Turvevero ja CO₂-päästöoikeusmaksu aiheuttavat päästökaupan piirissä oleville energialaitoksille energiaturpeelle lisäkustannusta noin 30-40 €/MWh lämmön tuotannossa. Rasite on sama tai hieman suurempi kuin mitä puu maksaa polttoaineena energialaitokselle toimitettuna. Tämä leikkaa energiaturpeen kilpailukyvyttä siivet. **Siksi energialaitokset käyttävät yhä enemmän jalostukseen kelpaavaa puuta lämmön tuotannossa.** Se aiheuttaa metsiin hakkuupainetta, kilpailee metsäteollisuuden puunhankinnan kanssa sekä nostaa siten puun hintaa. Metsänomistaja toki tästä kiittää. Samalla turvetuotannossa toimivissa koneyrityksissä on tapahtunut toiminnan alasajo liian nopeasti. Turvetta olisi nyt järkevää käyttää huoltovarmuuden ja toimitusvarmuuden varmistamiseksi sekä lieventämään hakkuupainetta.

Helsingissä 7.10.2024

Koneyrittäjät ry

Simo Jaakkola
varatoimitusjohtaja

Koneyrittäjät ry on runsaan 2000:n energia-, maarakennus- ja metsäalan koneyrittäjän valtakunnallinen yrittäjä- ja työnantajajärjestö. Koneyrittäjät työllistävät metsäalalla välittömästi itsensä lisäksi noin yli 5000 työntekijää.